

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Generalibus Principiis Amoris Et Morum - Prolegomena septem,
Librosque undecim complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput V. Demonstratur ingens defectus, insufficientiaque rationis
humanæ, ad determinandum de mediis, seu moribus, quibus ad finem
illum pervenitur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73187](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73187)

divinam providentiam, bonitatem & sanctitatem arguitur sic: Si Deus Author est hominum, naturæ Author est humanæ. Naturæ verò tam inordinatæ Author esse non potest Deus bonus, & sanctus, nec necessitatis peccandi Author esse potest, qui nequit Author esse peccatorum. Vel ergo Deus non est Author & Provisor hominum, vel non est bonus & sanctus.

47 Quid ad hæc humana ratio sibi relicta? tentare & suggerere aliquid poterit, non exitum certum invenire, ut patet, tum ex eo quòd nullus hominum, quibus doctrina revelata non illuxit, certum exitum invenire poterit. Tum ex eo quòd nec nos certum invenimus exitum, nisi ope duplicis doctrinæ relevatæ, quæ ex una parte certificat nos de mortuorum resurrectione, vitæque hominum sempiternæ; ex alia parte certificat nos de originali peccato, sine quo non fuissent miseriæ illæ, illæ inordinationes, illæ peccandi necessitates. Sic itaque divinam salvamus providentiam, justitiam, bonitatem, sanctitatem, ut eam solâ humanâ ratione non demonstremus perfectè, & sufficienter ad certam argumentorum omnium in contrarium solutionem, sed imperfectè duntaxat, ac secundùm quid.

CAPUT IV.

Quarta demonstratio ejusdem defectus, ex eo quòd humana ratio, sibi relicta, prorsus insufficientis sit ad aliquid certò statuendum de fine hominis.

48 Post Dei cognitionem, nihil est scitu dignius, nihil homini tam necessarium, quàm finis hominis, utpotè, qui primum est movens, quo cessante, omnes humanos motus cessare necesse est. Hunc finem quamvis omnes inuito appetitu prosequamur; ad eum nihilominus cognoscendum, & imparem humanam rationem esse, demonstrat omnium experientia Gentilium Philosophorum, in quibus sola ipsa fuit, non fide adminiculata, prout in nobis. De humanæ quippe rationis viribus, melius judicare non possumus, quàm per experientiam Sapientum omnium, in quibus ipsa sola fuit. Omnes verò Sapientes illi, tamen in nullo magis explicuerint omnes acutissimi ingenii sui, suæque rationis, differationis ac Philosophiæ nervos, quàm in investigando fine hominis; omnes nihilominus, tam Academici quàm Stoici, Aristotelici, Pythagorici, Epicurei, circa eundem finem in tantum delirarunt, ut hominis finem, ac beatitudinem in hac vita collocarint. Alii quidem in virtutibus, ut Stoici, consequenter asserentes virum probum esse beatum, etiam in aculeo. Alii in voluptatibus, & bonis sensibilibus, ut Epicurei. Alii in cognitione animi præstantissima, cum corporeis bonis conjuncta, ut Aristoteles.

49 Nec eorum quispiam assequi potuit, quomodo post mortem homo posset esse beatus. Immo

omnes usque adeò insipientes facti sunt, ut contra omnem rationem conjunctim asseruerint hæc duo: utique beatitudinem hominis in hac vita consistere; ac nihilominus, etiam sapientissimos, posse, illata sibi morte, ab hujus vitæ malis sese liberare. Quòd si fuerint apud ipsos poëtica narrationes de præmiis ac suppliciis alterius vitæ, fabularum fermè in loco ac pretio fuerunt. Usque adeò viri humanitè sapientissimi, tanto tempore delirarunt, Deo per factum tam evidens demonstrante, quid natura, quid ratio humana sibi relicta valerent.

Præter experientiam illam palpabilem, eundem rationis defectum demonstrat ratio duplex. Prima, quia S. Thomas 1. 2. q. 5. a. 8. ostendit, finem, seu beatitudinem hominis, alium non esse nisi Deum intuitivè visum: utpote quo solo satiari quietarique potest appetitus hominis. Intuitivam verò Dei visionem humana ratio non assequitur. Nec enim in cor hominis ascendit.

Secunda ratio, eaque patentior, est, quia hæc, non animæ solius, sed totius hominis finis inquiritur. Homo verò in hac misera vita nequit esse beatus. Beatitudinem autem hominis, in altera vita, non assequitur ratio purè humana: cum resurrectio mortuorum (sine qua homo post mortem non est homo) solâ fide sit nota. Impar est igitur ratio purè humana, ad finem hominis cognoscendum.

CAPUT V.

Demonstratur ingens defectus, insufficientiaque rationis humana, ad aeternandum de mediis, seu moribus, quibus ad finem illum pervenitur.

Demonstratur (inquam) experientiæ & ratione. Nec solum experientiæ Gentilium Philosophorum, sed & Christianorum, sicut & eorum qui legem scriptam præcesserunt. Ut enim rationis humanæ, divino magisterio destitutæ, defectum insufficientiamque patefaceret Deus, duobus annorum millibus, dereliquit homines absque doctrina legis, tempore legis natura, in quo dum in errores inciderunt, convicta est eorum superbia de defectu scientiæ, inquit S. Thomas lect. 7. in c. 3. ad Galatas.

De Gentilibus quid dicam? ipsimet eorum Procures, dum solo humanæ rationis ductu demoralibus philosophati sunt, tam crasse erraverunt, ut de Socrate Aristoteles 2. politic. 4. testetur, mulieres ac proles fecisse communes. Idipsum de Platone testatur Laërtius 1. 3. c. 20. ubi ipsum hoc modo loquentem inducit, "Matrimonia communia esse debent." "Id est talia (ut glossat Lactantius 1. 3. c. 19.)" "ut ad eandem mulierem multi viri tanquam canes confluant, & is utique obtineat qui viribus vicerit. Aut, si sapientes sunt, ut Philosophi, expectent, & vicibus tanquam lupanar obeant." Democriti apud Epiphanium in

Compendiar. fid. expl. dogma fuit; „ non oportere sapientem legibus obedire, sed liberè vivere. „ Ex positione Aristotelis, quòd in sublunaria Dei providentia non descendat, Justinus Martyr in dial. cum Tryphone, velut confectionarium infert; *licentiam faciendi quidquid collibuerit, dum nec pœna timetur, nec ullum à Deo speratur commodum.*

54 Sed & Christiani Doctores, qui laxitates ab Alexandro VII. & Innocentio XI. proscripserunt, aliasque Prolegom. I. c. 2. recensitas docuerunt, defectum in se rationis humanæ, ad determinandum de moribus, palpabiliter ostenderunt. Neque enim laxitates illas ex sacris Litteris deprompserunt, neque ex Canonibus, neque ex SS. Patribus; sed ex sola humana ratione suo ductui permessa, cui nimium indulserunt, prout eodem Prolegom. I. demonstravimus.

55 Omitto experientiam innumerarum nationum infidelium, in quibus semper apparuit, & etiamnum apparet, in quàm rædos de moribus errores deveniat ignorantia cæcitasque humani intellectus, dum sola humana ratione dirigatur.

56 Experimentalem demonstrationem illam ratio ipsa confirmat. Sicut enim humana ratio, solo suo ductui permessa, seu potius ignorantia & cæcitas intellectus humani, de humana ratione sua nimium præsumptis, radix est omnium aberrationum speculativarum tam in fidelibus quàm in infidelibus; ita & omnium aberrationum moralium. Nec mirum, quia si ad veritates speculativas, sine errorum permutatione determinandas, humana ratio, sibi relicta, insufficientis est, ut in superioribus demonstratum est; multo magis ad determinandas veritates morales. Cùm in hoc statu corruptionis, humana mens sibi relicta, minus expedita sit, ad ferendum rectum de veritatibus moralibus iudicium, quàm de speculativis: eo quòd primi parentis vitio (utpote voluntate magis quàm intellectu commisso) voluntate, quàm intellectu corruptior evaserit.

57 Et quanvis non sola voluntas, inordinato sui creaturarumque amore, vitata fuerit, verum & intellectus ad assequendam veritatem stupidus factus: ex illa tamen voluntatis corruptione, novæ intellectui accesserunt tenebræ, circa res à voluntate inordinate dilectas. Quippe inde factum, ut nusquam excæcior obscuriorque animus sit, quàm in bonis malisque rebus iudicandis: eo quòd, ibi præter nativam hebetudinem, affusus insuper ex inordinata illa dilectione tenebris offuscetur, voluntasque, inordinatæ dilectionis præstigiis, velut umbris & simulacris delusa, magis applicet intellectum ad iudicandum pro affectu suo, quàm pro veritate. Quo fit, ut intellectus ea facile prober, quæ tenebrosa voluntas malè diligit, erranteque affectu facile erret mentis oculus, juxta illud Ambrosii, l. de bono mort. c. 9. *Errat oculus, ubi errat affectus: affectus ergo deceptio, est deceptio visus.*

Itaque intellectus, offusus ex inordinata voluntatis affectione tenebris infuscatus, à recto de moribus iudicio impeditur. Quia scilicet rectum de moribus iudicium requirit appetitum rectum. Teste namque Authore libri de vera & falsa pœnit. *non potest sentire quæ lucis sunt tenebrosa voluntas.* Augustinus etiam in illud Psal. 57. *Supercecidit ignis, & non viderunt solem,* dicit quòd ignis ille concupiscentia sit, quæ impedit ne sol Justitiæ videri possit.

Et ratio petitur ex axiomate illo receptissimo, omniumque experientia notissimo, *“Qualis est unusquisque, talis finis videtur ei.”* Aristot. 3. Ethic. Abstinenti namque & temperato absurdum & turpe videtur inebriari; non item potatoribus, & crapula deditis. Unde ebrietas longè turpior apparet Hispanis & Italis quàm Germanis & Belgis. Idem videre est in reliquis virtutum vitiorumque speciebus: avaro quippe bonum apparet, augere conservareque pecuniam, non considerato ordine finis; liberali autem videtur bonum eam rationabiliter dispensare. Magnifico videtur bonum eam erogare splendide, juxta status sui magnitudinem; prodigo, eam parvis in occasionibus prodigere. Affectionis itaque vis magna est in intellectum, quæ etiam facit ut fœdissima quæque appareant pulchra; mediocritia, maxima; maxima, minima. Eadem facit ut vix fatuitas absque patrono sit, utque melior unicuique videatur lingua, vestis, cibus, modus nationis suæ, matribus filii sui omnium pulcherrimi videantur; idem nuntium, eodem tempore narratum Hispanis & Gallis, si prioribus faveat, facile credatur ab illis, non pariter à Gallis. Et sic de mille similibus. Denique ob eandem rationem, affectio partium in scholis causat dissensionem opinionum, dum scilicet, alii Aquinati, alii Scoti affecti sunt, alii aliis.

Quòd si in speculativis tantam vim in intellectum habeat affectio, longè profectò majorem in moralibus, circa quæ detinetur affectio vel aversio voluntatis. Propterea namque facilius Indis persuademus speculativas Religionis Christianæ veritates, quàm morales, quas aversatur voluntas ipsorum, v. g. ut una contenti sint uxore, abstineant à vindicta, passionnes concupiscentiasque suas ad Evangelii normam compescant. Longè (inquam) difficilius persuademus ipsis practicas hæc veritates, quàm speculativas, quòd Deus Unus sit & Trinus, quòd Verbum Incarnatum, &c. Quia licet speculativas istas veritates non capiant, eas tamen non aversatur voluntas ipsorum, prout aversatur mortificationem eorum, quibus inordinate afficiuntur.

Propterea etiam Philosophus 1. Ethic. à morali disciplina tradenda, passionatos omnes excludit, tamquam ineptissimos ad rectum de moribus iudicium. Ob eandem quoque rationem l. 1. Rhetor. c. 1. à tribunalibus arceri vult Causidicos inter perorandum facientes digressiones, quibus iudicis animum moveant ad

ad commiserationem: „ In civitate (inquit) bene instituta, omnia legibus oportet constitui, & quam minima iudiciis sunt relinquenda; quòd plerumque contingat, eos partibus litigantibus non aequaliter esse affectos. Quòdque in iudicio nihil, præter rem de qua disceptatur, proponi permittatur, ne oratione rhetorica quis in iram, invidiam, misericordiam impellendo, à recto iudicio deflectat. Ne similes ei simus, qui eam, qua usurus est, regulam prius inflectit, quam utatur. Sic enim fit, ut cum iudices amant aut odiunt... non satis queant veritatem perspiciere; sed propria vel voluptas, vel dolor, iudicia obumbret. Et hæc etiam de causa, nemo, ob immodicum sui amorem, integer est iudex causæ propria. Idem diu ante Philosophum sacræ Literæ monuerunt, dum Exodi 23. & Deuteronomio 16. statuerunt, ne iudices munera accipiant, quia excæcavit oculos prudentium, ac subvertunt verba justorum.

CAPUT VI.

Non tamen ob præmissa contemnendus humana rationis usus; sed liberior usus, ne in præcipitiis ducat, corrigendus.

62 **A**gnoscat igitur suam homo pauperiem, ignorantiam, cæcitatem. Agnoscat suæ rationis insufficientiam, & in errores pronitatem. Agnoscat nihil rationi tam consonum, quam humanæ rationis luxuriam, per christianæ humilitatis, simplicitatis, modestiæ, & prudentiæ regulas coercere: non quòd contemnendus sit humanæ rationis usus, sed quòd in præcipitiis ducat liberior usus, ut vidimus, & ex subijciendis sacrarum Litterarum sanctorumque Patrum documentis, videbitur amplius.

De illorum itaque numero non sumus, qui humana ratione uti dedignantur, quique rationes philosophicas Theologicis in scholis eliminandas autumant, ac si Theologiæ adversæ forent & inimicæ. Rationem quippe naturalem solus ille contempserit, qui rationalis esse desierit; cum rationis munere Deo assimilemur, paulo minus ab Angelis minoremur, supra cæteras creaturas extollamur. Sed & impressio rationis naturalis signatura est super divini luminis, de quo Psal. 4. *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine.* Denique Christus in Evangelio, Apostoli in Epistolis suis, SS. Patres in scriptis, quæ nobis reliquerunt, multa è ratione naturali assumpserunt, discursuque intulerunt. Igitur rationaliter abjici nequit modus iste differendi, à Christo Domino profectus, ab Apostolis & sanctis Patribus usurpatus.

63 Utatur ergo Theologus ratione, sed ratione administra, non domina; syllogismo non præfidente, sed subserviente (ut postea declarabitur;) id enim ad scientiam & intellectum veritatis necessarium asserit S. Thomas quodlib.

4. a. 18. ubi proposita questione, *Utrum determinationes Theologica debeant fieri auctoritate vel ratione*, propositaque ratione dubitandi, ut sequitur: *Videtur quòd Magister, determinans quaestiones Theologicas, magis debeat uti auctoritatibus, quam rationibus. Quia in qualibet scientia quaestiones optime determinantur per prima principia illius scientiæ. Sed prima principia Theologia, sunt articuli fidei, qui nobis per auctoritatem immotesunt.* Proposita etiam ratione in contrarium: *Sed contra est quòd dicitur ad Titum 1. ut sit potens exhortari in doctrina sana, & contradicentes convincere. Sed contradicentes melius revincuntur rationibus quam auctoritatibus.* Quaestionem sub distinctione resolvit sic: *Respondeo dicendum, quòd quilibet actus exequendus est secundum quòd convenit ad suum finem. Disputatio autem ad duplicem finem potest ordinari. Quædam enim disputatio ordinatur ad removendam dubitationem, an ita sit: & in tali disputatione Theologica maxime utendum est auctoritatibus, quas recipiunt illi, cum quibus disputatur... Si autem nullam auctoritatem recipiunt, oportet ad eos convincendos, ad rationes naturales confugere. Quædam vero est disputatio magistralis in scholis, non ad removendum errorem, sed ad instruendum auditores, ut inducantur ad intellectum veritatis... & tunc oportet rationibus inniti, investigantibus veritatis radicem, & facientibus scire quomodo sit verum quòd dicitur. Alioquin si nudis auctoritatibus Magister quaestionem determinet, certificabitur quidem auditor, quòd ita est, sed nihil scientiæ vel intellectus acquirat, sed vacuus abscedet. Absit proinde ut subscribamus Arnoldo Villanovano, qui (apud Bzoniū ad annum 1310) inter alios errores hunc adjunxit, quòd culpavit Theologos omnes Philosophiam è Theologia non excludentes.*

*Est quidem per se perfecta Servatoris doctrina, & nullius indiga (ait Clemens Alexandrinus l. 1. Strom.) cum sit Dei virtus & sapientia: accedens autem Philosophia, non veritatem facit potentiorē, sed debilem adversus eam efficit sophisticam argumentationem, & propulsans dolosas adversus veritatem insidias, vinea est sepe & vallum, eique adjicit ornamentum, necnon veritatis scientiam & intellectum, ut supra. Ideoque Augustinus (inquit Angelicus Doctor 1. p. q. 84. a. 5.) qui doctrinis Platonicorum imbutus fuerat, si qua invenit fidei accommoda in eorum dictis, assumpsit; quæ vero invenit fidei nostra adversa, in melius commutavit. Ipse quoque Doctor Angelicus (ob id à viro celebri non immeritò dictus Philosophorum Apostolus) Philosophiam, velut ancillam, vocavit ad arcem Sapientiæ, seu Theologiæ, ut ei subserviret; quæ à Philosophis convenienter scripta sunt, colligendo, & velut ab injustis possessoribus (ut Augustinus loquitur 2. doct. christianæ 40.) erepta, in obsequium fidei captivando, secundum illud 2. ad Cor. 10. *In captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi,**